

Source sheet for TGS #10 "The Holy Tongue, Prayer and Prophecy"

- (1) משה התקין מטבע של תפלה, הא-ל הגדול הגבור והנורא [דברים י יז] (ירושלמי ברכות ז, ג)
- (2) בעניינים עדינים אלה, אשר כמעט חומקים מן הדעת, אין להתבונן באמצעות הביטויים המקובלים. אלה הם הסיבה הגדולה ביותר להטעיה. שהרי קשה מאוד להתבטא בכל לשון מבלי לתאר את העניין הזה אלא מתוך אי-דיוק בהתבטאות וכו' (מו"נ ח"א פנ"ז)
- (3) 'איש יהודי היה' [אסתר ב ה] – מלמד שהיה מרדכי שקול בדורו כמשה בדורו. מה משה ... אף מרדכי ... ומה משה היה יודע שבעים לשון ולמד לזקנים, שנאמר 'ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים' [במדבר יא כה], אף מרדכי היה יודע שבעים לשון. (מדרש פנים אחרים, אסתר, נוסח ב פרשה ו)
- (4) בא גבריאל ולימדו שבעים לשון בלילה אחד. ואם תאמין שהיו לשונות – תאמין שגעונות (א"א, פירוש ס"י)
- (5) דע לך כי תכלית שלימות האדם הוא שידע ... ואז ידע שבעים לשונות. ולא תחשוב שהם לשונות, שאם תבין לשונות ממש – תבין שטויות ושגעונות. (פ"ז על מערכת האלקות)
- (6) וצוה המספר הזה בשופטי ישראל כי המספר הזה יכלול כל הדעות בהיותו כולל כל הכחות ולא יפלה מהם כל דבר וכו' (רמב"ן על התורה, במדבר יא: טז)
- (7) 'כי נביא הוא ויתפלל בעדך' [בראשית כ ז] – רגיל אצלי ומדבר את דברי, ואני אוהב את דבריו ושומע תפילתו. (רשב"ם על אתר)
- (8) כי אתא לקמיה דברי יוחנן אמר ... אי נמי סליקו כולחו בימי עזרא לא הוה שריא שכינה במקדש שני, דכתיב 'יפת אלהים ליפת ...' – אף על גב דיפת אלהים ליפת, אין השכינה שורה אלא באהלי שם. (יומא ט ע"ב)
- (9) רשב"ג אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית ... אמר רבי יוחנן מאי טעמיה דרשב"ג? אמר קרא, 'יפת אלהים ליפת ...' – דבריו של יפת יהיו באהלי שם. (מגילה ט ע"ב)
- (10) 'ויברך עזרא את יי האלהים הגדולי' [נחמיה ח ו] מאי 'גדולי'? אמר רב יוסף אמר רב שגדלו בשם המפורש רב גידל אמר ... אמר ליה אביי לרב דימי, 'ודילמא שגידלו בשם המפורש?' א"ל, 'אין אומרים שם המפורש בגבולים.' ולא? והכתיב 'ויעמוד עזרא הסופר על מגדל עץ אשר עשו לדבר', [שם ד] ואמר רב גידל, 'שגדלו בשם המפורש?!' הוראת שעה היתה. 'ויצעקו אל יי אלהים בקול גדול' [שם ט ד] מאי אמור? ... 'בייא ביא! היינו האי דאחרביה למקדשא וקליה להיכליה וקטלינהו לכולהו צדיקי ואגלינהו לישראל מארעהון ועדיין מרקד בינן! כלום יהבתי לן אלא לקבולי ביה אגרא?! לא איהו בעינן ולא אגריה בעינן! נפל להו פיתקא מרקייעא דהוה כתב בה 'אמת'. אמר רב חנינא, 'שמע

מינה חותמו של הקב"ה – אמת'. אותיבו בתעניתא תלתא יומין ותלתא לילואתא, מסרוהו ניהליהו. נפק אתא כי גוריא דנורא מבית קדשי הקדשים. אמר להו נביא לישראל, 'היינו יצרא דעבודה זרה ... בהדי דתפסוה ליה אשתמיט ביניתא ממזיאי ורמא קלא, ואזל קליה ארבע מאה פרסי, אמרו, 'היכי נעביד? דילמא חס ושלוס מרחמי עליה מן שמיא!' אמר להו נביא, 'שדיוהו בדודא דאברא וחפיוהו לפומיה' ... אמרו, 'הואיל ועת רצון הוא נבעי רחמי איצרא דעבירה'. בעו רחמי ואמסר בידיהו. אמר להו: 'חזו דאי קטליתו ליה לההוא, כליא עלמא!' חבשוהו תלתא יומי ובעו ביעתא בת יומא בכל ארץ ישראל ולא אשתכח. אמרי, 'היכי נעביד? נקטליה? כליא עלמא! ניבעי רחמי אפלגא? פלגא ברקיעא לא יהבי'. כחלינהו לעיניה ושבקוהו, ואהני דלא מיגרי ביה לאיניש בקריבתה. במערבא מתנו הכי: רב גידל אמר, 'גדול' – שגדלו בשם המפורש, ורב מתנא אמר, 'האל הגדול הגבור והנורא'. והא דרב מתנא מטייא לדרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי, 'למה נקרא שמן "אנשי כנסת הגדולה"? שהחזירו עטרה ליושנה. אתא משה אמר "האל הגדול הגבור והנורא". אתא ירמיה ואמר, "נכרים מקרקרין בהיכלו – איה נוראותיו?" לא אמר "נורא". אתא דניאל אמר, "נכרים משתעבדים בבניו – איה גבורותיו?" לא אמר "גבור". אתו אינהו ואמרו, "אדרבה! זו היא גבורת גבורתו, שכובש את יצרו, שנותן ארך אפים לרשעים. ואלו הן נוראותיו, שאלמלא מוראו של הקב"ה היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות?" ורבנן היכי עבדי הכי ועקרי תקנתא דתקין משה? ... מתוך שיודעין בהקב"ה שאמתי הוא, לפיכך לא כיזבו בו.

- 11) המגביה קולו בתפלתו הרי זה מנביאי השקר (ברכות כד):
- 12) הני תלת דאמרינן, אי לאו דאמרינהו משה רבינו באורייתא ואתו אנשי כנסת הגדולה ותקנינהו בתפלה – לא הוינן יכולין למימר להו (ברכות לג):
- 13) עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית (שמות טו). עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה עד יעבור עם זו קנית זו ביאה שנייה. מכאן אמרו חכמים: ראויים היו ישראל ליעשות להם נס בימי עזרא כדרך שנעשה להם בימי יהושע בן נון, אלא שגרם החטא. (ברכות ד ע"א)
- 14) כי מי בז ליום קטנות (זכריה ד י)
- 15) ממזרח שמש עד מבואו גדול שמי בגוים ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה כי גדול שמי בגוים (מלאכי א יא)
- 16) מלך גדול אני (מלאכי א יד)
- 17) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון (חגי ב ט)
- 18) כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנצר הרשע נתערבו בפרס ויון ושאר האומות, ונולדו להם בנים בארצות הגוים, ואותן הבנים נתבלבלה שפתם והיתה שפת כל אחד ואחד מעורבת מלשונות הרבה, וכיון שהיה מדבר אינו יכול לדבר כל צרכו בלשון אחת אלא בשבוש, שנאמר 'ובניהם חצי מדבר אשדודית ואינם מכירים לדבר יהודית וכלשון עם ועם' [נחמיה יג כד]. ומפני זה כשהיה אחד מהן מתפלל תקצר לשונו לשאול חפציו או להגיד שבח הקב"ה בלשון הקודש, עד שיערב עמה לשונות אחרות. וכיון שראה עזרא ובית דינו

כך, עמדו ותיקנו להם שמונה עשרה ברכות על הסדר ... כדי שיהיו ערוכות בפי הכל
וילמדו אותם ותהיה תפלת אלו העלגים תפלה שלימה כתפלת בעל הלשון הצחה. ומפני
עניין זה תיקנו כל הברכות והתפלות הסדורות בפי כל ישראל כדי שיהא כל עניין ברכה
ערוך בפי העלג. וכן תיקנו שיהא מניין התפלות כמניין הקרבנות וכו' (רמב"ם הלכות
תפלה פ"א)